

10. Павленко Л. М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї, зміни її маркування, незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (стаття 263-1 КК України) : дисертація за спеціальністю 12.00.08. Одеса : ОДУВС, 2023. 312 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-77>

**INTERNATIONAL STANDARDS FOR STATUTORY
REGULATINON OF ARMS TRAFFICKING
AND THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE**

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ
В УКРАЇНІ**

Nersesian A. S.

*PhD in Law, Department of Criminal
Law Problems,
Criminology and Judiciary,
V. M. Koretsky Institute of State
and Law of the National Academy
of Sciences of Ukraine*

Нерсесян А. С.

*кандидат юридичних наук,
відділ проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою
Інституту держави
і права імені В.М. Корецького
НАН України*

Україна до цього часу залишається єдиною країною Європи, яка не має спеціального закону, що регулює обіг зброї. Законодавство у цій сфері суспільних відносин є досить розгалуженим, що ускладнює їх регулювання. Проблема законодавчого врегулювання обігу зброї в Україні особливо гостро постала в умовах воєнного стану, в яких незаконний і неконтрольований обіг вогнепальної зброї серед населення створює додаткову загрозу національній безпеці всередині держави.

Це підтверджується статистикою, згідно з якою за майже 2 роки повномасштабної війни в Україні за допомогою зброї, бойових припасів або вибухових речовин було вчинено 31333 кримінальних правопорушень [1]. За вказаний період правоохоронцями було виявлено 5519 осіб, які вчинили незаконне поводження із зброєю (серед них всього лиш 122 жінки, решта – чоловіки), переважно 29–54 років; 5453 з них – громадяни України. При цьому було вилучено 5950 одиниць вогнепальної зброї, 138 гранатометів та реактивних систем, 2643155 патронів, 4911 гранат, 1315 одиниць холодної зброї,

49 газової та пневматичної зброї, 4869,2948 кг вибухових речовин [2]. І відсутність ефективного законодавчого забезпечення не сприяє боротьбі з цими правопорушеннями.

Зважаючи на статистику, очевидно є необхідність гармонізації національного законодавства України із міжнародними нормативно-правовими актами у сфері регулювання обігу зброї. Для цього, в першу чергу, потрібно прийняти Закон про обіг зброї в Україні, у якому мають бути враховані не лише національні особливості, але і міжнародні стандарти (засади) у цій сфері суспільних відносин.

Європейські стандарти поводження із зброєю встановлюються різними міжнародними нормативно-правовими актами, в залежності від сфери застосування зброї. Наприклад, основні засади регламентації застосування зброї поліцейським містяться у Резолюції 34/169 Генеральної асамблеї ООН «Кодекс поведінки службовців органів правопорядку ООН» від 1979 р., Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію» від 1979 р., Рекомендації Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» від 2001 р. [3].

Загальні стандарти (засади) обігу зброї в усіх сферах використання передбачені Директивою № 91/477/ЄЕС. У відповідності до цього нормативно-правового акту, а також враховуючи досвід зарубіжних країн вважаємо, що закон по регулювання обігу зброї в Україні має включати наступні положення: а) визначення ключових понять сфери регулювання цього закону – «вогнепальна зброя», «обіг зброї», «цивільна зброя» та інших; б) поділ зброї на категорії за ознаками меж їх обігу у суспільстві: категорія А (заборонена для цивільного обігу, за виключенням виняткових випадків); категорія Б (види зброї, право володіння/застосування/носіння якої надається лише на підставі дозволу, що надається на підставі надання повного переліку необхідних документів); категорія С (зброя, яку потрібно декларувати у відповідних органах); категорія D (зброя спеціального призначення – стрілецька, мисливська та для колекціонування, для дозволу на придбання якої претендент має виконати необхідні умови, як от членство у відповідних клубах та організаціях); в) порядок видачі дозволів (ліцензій) на зброю та чіткий перелік вимог та необхідних документів; г) порядок (механізм) держаного регулювання діяльністю зброярського сектору промисловості (державна реєстрація зброярів, видача ліцензій на цей вид діяльності, забезпечення доброчесності та якості виробленої продукції), а також торгівлею зброєю; г) порядок маркування зброї та її основних частин; д) підпорядкування регулювання обігу зброї в Україні певному державному органу (згідно із вказаним вище

законопроектом це МВС); е) визначення видів відповідальності за правопорушення у сфері обігу зброї. Звичайно, ці положення не є вичерпними, але вони є визначальними, оскільки за відсутності відповідних норм ефективності у регулюванні обігу зброї в Україні досягти буде практично неможливо.

Окрім певних положень щодо регулювання обігу зброї в Україні, зокрема, щодо володіння та застосування зброї, одним із найбільш дискусійних питань в українському суспільстві є легалізація обігу короткоствольної вогнепальної зброї серед цивільного населення. Немало науково-практичних досліджень присвячено цій проблемі, але однозначного рішення на даний момент, на жаль, немає. У міжнародній практиці немає єдиного підходу до використання вогнепальної зброї цивільним населенням. Тут можна виділити дві основні тенденції: 1) посилене законодавче врегулювання умов володіння та використання зброї, що обумовлюється позицією ООН – незаконне виробництво та обіг зброї, її надмірне накопичення і неконтрольоване поширення підриває безпеку і розвиток людства; 2) розумний баланс між встановленням обмежень на володіння зброєю і правом на її законне використання цивільними особами, при якому певна дозвільна система у цій сфері є, але жодна держава у світі не дозволяє необмеженого володіння та використання зброї цивільними особами [4].

Серед пересічних громадян, науковців, фахівців точаться запеклі дискусії щодо дозволу/заборони такого обігу в Україні. Але, варто відмітити, що загальна підтримка необхідності законодавчого врегулювання обігу вогнепальної зброї в Україні, а також надання дозволу на володіння, носіння та зберігання вогнепальної зброї цивільним населенням для самозахисту за останній час, а особливо за останні місяці надзвичайно зросла – зазначається, що зараз близько 80 % населення підтримує надання дозволу на вогнепальну зброю для населення (до війни ця цифра була більше ніж втричі менша) [5].

З урахуванням досвіду практичного застосування законодавства у сфері обігу короткоствольної вогнепальної зброї серед цивільного населення в інших країнах (США, Хорватія, Естонська Республіка, Чеська Республіка, Швейцарія та інші) вважаємо, що легалізація такого обігу в Україні буде мати позитивні наслідки. Особливо в умовах війни, оскільки цей крок по-перше забезпечить цивільним можливість реалізації права на самозахист, і, по-друге, зменшить кількість нелегальної зброї, що перебуває зараз в обігу і становить небезпеку для безпеки населення і національної безпеки в цілому.

Отже, основною потребою у сфері суспільних відносин щодо регулювання обігу зброї в Україні є прийняття спеціального Закону України про обіг зброї. У ньому мають бути закріплені міжнародні

стандарти (засади) регулювання вказаної сфери, що має забезпечити процеси універсалізації та глобалізації.

Література:

1. Мітрухов П. М. Аналіз офіційної статистики незаконного обігу зброї, бойових припасів або вибухових речовин під час воєнного стану в Україні. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. 2023. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/29a2fa44-d61d-4723-9fc6-8337ad2cd4c0/content>

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення : Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-tarezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

3. Мислива О. О. Імплементация міжнародних стандартів щодо застосування зброї у законодавство України. *Альманах міжнародного права*. 2017. Випуск 18. <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v18/6.pdf>

4. Легалізація вогнепальної зброї: міжнародний досвід. Лабораторія законодавчих ініціатив. <https://parlament.org.ua/2023/03/21/strong-legalizatsiya-vognepalnoyi-zbroyi-mizhnarodnij-dosvid-strong/>

5. Шепелева А. Право на (не)безпеку? За і проти вільного володіння зброєю. URL: <https://www.dw.com/uk/pravo-na-ne-bezpeku-dyskusiia-pro-liberalizatsiiu-volodinnia-zbroieiu-v-ukraini-a-62047186/a-62047186>